

Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1996 (Lepidoptera)

K. J. HUISMAN & J. C. KOSTER

HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1999. NEW AND INTERESTING MICROLEPIDOPTERA FROM THE NETHERLANDS IN THE YEAR 1996 (LEPIDOPTERA). – *ENT. BER., AMST.* 59 (6): 77-95.

Abstract: This is the tenth compilation of interesting Microlepidoptera collected in The Netherlands, covering the year 1996. *Bactra suedana* (Tortricidae) is recorded for the first time from The Netherlands: two specimens were collected in a marshy area in the dunes in the north-western part of the country. New Dutch records of the following 75 rare and/or interesting species are given or summarised: *Stigmella catharticeella*, *S. centifoliella* (Nepticulidae), *Stenoptinea cyaneimarmorella*, *Nemapogon wolffiella*, *N. ruricolella*, *Trichophaga tapetzella* (Tineidae), *Bucculatrix demaryella* (Bucculatricidae), *Caloptilia azaleella*, *C. falconipennella*, *Parornix finitimella*, *Phyllonorycter connexella*, *P. pastorella*, *Phyllocnistis saligna* (Gracillariidae), *Yponomeuta irrorella*, *Pseudoswammerdamia combinella*, *Argyresthia fundella*, *Ypsolopha horridella*, *Y. sequella* (Yponomeutidae), *Bedellia somnulentella* (Bedeliidae), *Ethmia terminella* (Ethmiidae), *Cosmiotes exactella*, *Perittia obscurepunctella*, *Elachista scirpi* (Elachistidae), *Chrysoclista linneella*, *Blastodacna hellerella* (Agonoxenidae), *Scythris potentillella*, *S. inspersella* (Scythrididae), *Esperia sulphurella* (Oecophoridae), *Coleophora trigeminella*, *C. lineola*, *C. chalcogrammella*, *C. pennella*, *C. tamesis*, *C. lassella*, *C. peribenanderi*, *C. adpersella*, (Coleophoridae), *Pseudatemelia subochreella* (Amphisbatidae), *Sorhagenia janiszewskae*, *Pancalia schwarzelia*, *Cosmopterix scribaiella* (Cosmopterigidae), *Gelechia senticetella*, *Mirificarma interrupta*, *Scrobipalpa nitentella*, *Caryocolum blandella*, *Brachmia inornatella*, *Platyedra subcinerea* (Gelechiidae), *Gynnidomorpha vectisana*, *Cochylys roseana*, *Cnephasia genitalana*, *Aphelia ochreana*, *Lozotaeniodes formosana*, *Eudemis profundana*, *Celypha siderana*, *Argyroploce arbutella*, *Epiblema turbidana*, *Ancylis apicella*, *Cydia microgrammana*, *C. strobilella*, *C. servillana*, *C. amplana*, *Pammene germana*, *Strophedra weirana*, *Dichrorampha alpinana* of which the differences in the external characters and genitalia with *D. flavidorsana* are discussed (Tortricidae), *Prochoreutis myllerana* (Choreutidae), *Phaulernis dentella* (Epermeniidae), *Platyptilia capnodactylus*, *Marasmarcha lunaedactyla*, *Buckleria paludum* (Pterophoridae), *Merulempista wolschrijni*, *Homoeosoma sinuella*, *Ephestia parasitella*, *Eudonia lineola*, *Friedlanderia cicatricella*, *Catoptria verellus*, *Algedonia terrealis* (Pyrallidae). Biological and distributional information on these species is given.

K. J. Huisman, Patrijzenlaan 4, 8091 BK Wezep.

J. C. Koster, Van Brederodestraat 53, 1759 VG Callantsoog.

Inleiding

Dank zij de gulle medewerking van velen, vooral vanuit de sectie "Snellen" van de Nederlandse Entomologische Vereniging, maar ook van er buiten, kunnen we weer een verslag uitbrengen over in Nederland waargenomen Microlepidoptera. Ditmaal gaat het voornamelijk over 1996, met enkele aanvullingen over oudere jaren.

Voor de nomenclatuur hebben we weer gebruik gemaakt van de Europese naamlijst van Karsholt & Razowski (1996).

De vindplaatsen zijn per provincie gerangschikt. Indien het aantal exemplaren niet wordt vermeld, betreft de vangst slechts één exemplaar. De verantwoordelijkheid voor de determinaties ligt bij de inzenders, maar diver-

se kritische soorten zijn door de auteurs gecontroleerd. Tenzij anders vermeld, bevindt het materiaal zich in de collectie van de verzamelaar. Wij willen alle personen, die gegevens hebben verstrekt voor deze jaarlijst, van harte bedanken voor hun medewerking en verder ook de heer K. Larsen, Søborg, Denemarken voor het controleren van de determinatie van *Bactra suedana* en Drs H. W. van der Wolf voor het verstrekken van gegevens betreffende de Coleophoridae.

Provincies: Fr - Friesland; Gr - Groningen; Dr - Drenthe; Ov - Overijssel; Fl - Flevoland; Gld - Gelderland; U - Utrecht; NH - Noord-Holland; ZH - Zuid-Holland; Z - Zeeland; NB - Noord-Brabant; L - Limburg.

De afkortingen in de tekst hebben betrekking op de navolgende personen: B. van Aart-

sen, 't Harde (BvA); C. J. M. Alders, Arnhem (CA); J. E. F. Asselbergs, Bergen op Zoom (JA); C. van den Berg, Hoogland (CB); A. L. Cox, Mook (AC); L. J. van Deventer, Drunen (LD); F. J. Groenen, Luyksgestel (FG); K. J. Huisman, Wezep (KH); J. C. Koster, Callants-oog (JCK); J. A. W. Lucas, Rotterdam (JL); Ch. G. A. M. Naves, Drempt (CN); K. N. Nieuwland, Schagerbrug, (KN); W. Oord, Deventer (WO); A. Schreurs, Kerkrade (AS); mevr. J. W. Sinnema, Hemrik (JS); J. van Vuure, Kortgene (JV); J. B. Wolschrijn, Twello (JW); P. J. Zumkehr, Midsland, Terschelling (PZ).

Nepticulidae

Stigmella catharticella (Stainton)

Te Zandvoort, Kraansvlak-Doorn werden op 26 september 1996 de bladmijnen van deze soort aangetroffen op wegedoorn (*Rhamnus catharticus* L.) door P. J. Zumkehr. De soort komt verspreid maar lokaal voor, hoofdzakelijk in het zuiden en oosten van het land (Kuchlein, 1993). Het is in Nederland de enige vlinder die mineert op de bladeren van wegedoorn. Nieuw voor Noord-Holland.

Stigmella centifoliella (Zeller)

Te Hoogland (Utrecht) (AC 151.15-467.67) werden op 9 juli 1996 door C. van den Berg twee cocons van *Stigmella centifoliella* gevonden op roos (*Rosa* sp.), vermoedelijk een cultivar van hondsroos (*Rosa canina* L.) De beide cocons werden aangetroffen in de bladoksel aan het begin van de bladsteel, een veel voorkomende plaats bij de soorten van de *Stigmella anomalella*-groep. Uit één van de cocons verscheen op 11 juli een wijfje. Tot dusver is de soort alleen aangetroffen in het noordelijk kustgebied van Zuid-Holland en Zuid-Limburg (Kuchlein, 1993).

De rups mineert in de bladeren van roos, maar ook pimperl (Sanguisorba sp.) wordt als voedselplant vermeld (Johansson et al., 1990). Door de brede witachtige dwarsband op de voorvleugel is *S. centifoliella* in één

oogopslag te onderscheiden van de eenkleurige *Stigmella anomalella* (Goeze), die ook op roos mineert en algemeen voorkomt in het hele land. Hoewel er kleine verschillen tussen de mijnen van beide soorten worden vermeld, is het determineren aan de hand van de lege bladmijn een hachelijke aangelegenheid.

Tineidae

Stenoptinea cyaneimarmorella (Millière)

Op 22 juli 1996 ving J. B. Wolschrijn één exemplaar van deze zeldzame mot op licht te Twello. In de vorige eeuw werd *Stenoptinea cyaneimarmorella* slechts tweemaal in ons land gevonden. In de jaren 90 van deze eeuw is de vlinder inmiddels op een drietal plaatsen opgedoken (Huisman & Koster, 1996) en nu dan weer een vondst in Twello. De tweede vangst overigens voor de provincie Gelderland, want in de vorige eeuw werd ook al eens een exemplaar bij Arnhem gevangen.

Nemapogon wolffiella Karsholt & Nielsen

Door J. van Vuure werden op 8 juli 1996 twee exemplaren gesleept te Kamperland (Zee-land). De soort is voor het eerst in ons land gevangen in 1986 te Schin op Geul (Van Nieukerken et al., 1993). Daarna is nog een enkel exemplaar uit Zuid-Limburg gemeld. Tot voor kort waren de rups en de levenswijze van deze soort nog onbeschreven. In Engeland is de vlinder onlangs gekweekt uit *Hypoxylon multifforme* (Fr.) Fr., welke harde, zwarte kussen-vormige zwammen vormt, voornamelijk op dood berkenhout. De rups leeft in zelfgesponnen kokers in de zwam en het aanliggende hout. Uiterlijke tekenen hiervan zijn moeilijk te zien. Soms wordt de zwam enigszins brokkelig of zijn er wat zwarte uitwerpselen zichtbaar. De rups van *N. wolffiella* onderscheidt zich van de nauwverwante *Nemapogon cloacella* (Haworth) door het vrijwel ongesclerotiseerde nekschild, dat bij *N. cloacella* volledig is gesclerotiseerd. Ook deze laatste soort kan op dezelfde zwam worden gevonden (Heckford, 1997).

Nemapogon ruricolella (Stainton)

Te Veldhoven (Noord-Brabant) in het natuurgebied "Het Dommeldal" ving F. Groenen op 18 juni 1995 twee mannetjes op licht. De vlinder wordt weinig in ons land waargenomen. Kuchlein (1993) vermeldt vijf vindplaatsen uit het oosten en zuidoosten van ons land en verder een oude vondst van 1929 uit Hondsdonk, Noord-Brabant. De rups leeft in boomzwammen, onder andere in elfenbankje (*Coriulus versicolor* (L. ex Fr.)) en berkezwam (*Piptoporus betulinus* (Bull. ex Fr.) Karst.) (Pelham-Clinton, 1985).

Trichophaga tapetzella (Linnaeus)

Waarnemingen. Gld: Winterswijk, steengroeve te Ratum, 27.v.1996, tegen de wand van een schuurtje, JW. L: Posterholt, 26 en 30.viii en 28.ix.1996, e.l. uit wolachtig verpakkingsmateriaal uit een kist verkregen van M. van Stiphout, AS.

Hoewel Kuchlein (1993) enige tientallen vindplaatsen vermeldt uit bijna alle provincies, is de soort inmiddels zeer zeldzaam geworden. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de grotere hygiëne van tegenwoordig en het

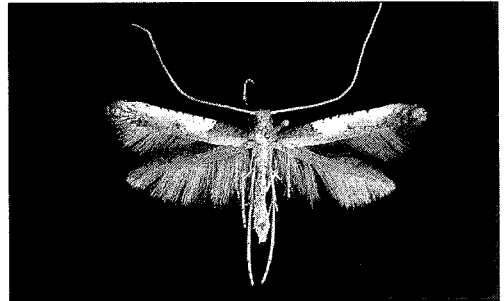

Fig. 1. *Caloptilia azaleella*.

veelvuldig gebruik van kunststoffen in plaats van natuurlijke materialen. Het laatst is *Trichophaga tapetzella* vermeld van Vijlen (Limburg) door Langohr, die in 1979 een groot aantal exemplaren kweekte uit een oud konijnenvel (Langohr, persoonlijke mededeling).

Bucculatricidae

Bucculatrix demaryella (Duponchel)

Te Bergen aan zee, Buizerdvlak, werd op 6 juni 1995 door P. Zumkehr één vlinder van *Bucculatrix demaryella* aangetroffen in ber-

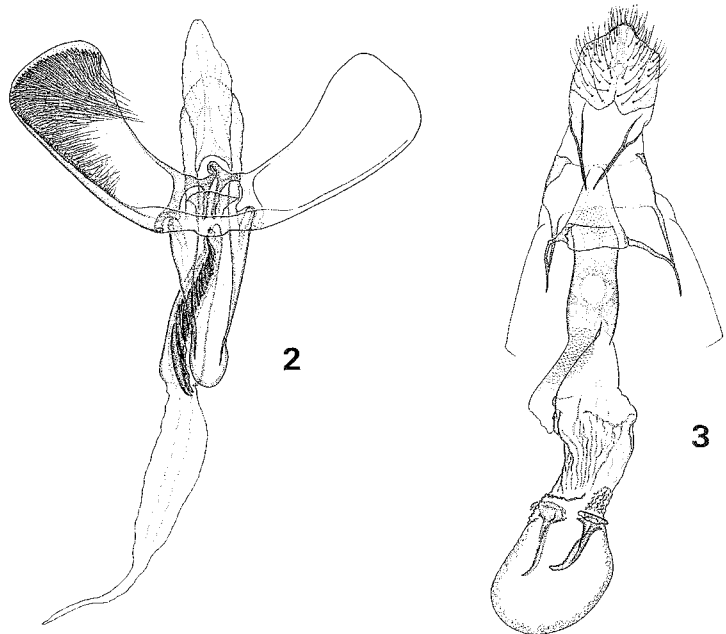

Fig. 2-3. *Caloptilia azaleella*, genitaliën. 2, ♂; 3, ♀.

kenstruweel. Dit is de eerste vondst boven het Noordzeekanaal. Ze sluit aan bij twee eerdere vindplaatsen van mijnen in Zuid-Kennemerland (Zumkehr, 1997). De vlinder is nog steeds zeldzaam in ons land en zijn aanwezigheid wordt voornamelijk vastgesteld aan de hand van bladmijnen op berk (*Betula* sp.). Na de vondst van een adult te Vlodrop-Station in 1994 (Huisman & Koster, 1997) is dit de tweede waarneming van een imago in ons land.

Gracillariidae

Caloptilia azaleella (Brants) (fig. 1-3)

Op 28 juli 1996 werd een mannetje van deze soort (fig. 1) door de eerste auteur te Ouddorp (Zuid-Holland) op licht gevangen. Hoewel er sinds de ontdekking en beschrijving van de vlinder door Brants (1913) heel wat nieuwe vindplaatsen uit ons land bekend geworden zijn, wordt het dier toch maar hoogst zelden buitenshuis gevonden. De meeste waarnemingen zijn die van rupsen op azalea's (*Rhododendron* sp.) onder glas.

De mannelijke en vrouwelijke genitaliën zijn in respectievelijk figuur 2 en 3 weergegeven. Nieuw voor het zuidwesten van Nederland.

Caloptilia falconipennella (Hübner)

Door C. van den Berg werd te Leusden-Zuid (Utrecht), Huize den Treek op 17 april 1996 binnenshuis één exemplaar aangetroffen. Een weinig waargenomen soort die bekend is van Gelderland, Noord-Brabant en Limburg met daarbuiten ook nog een vondst uit Amsterdam (Kuchlein, 1993). De rups leeft in juli en augustus op zwarte els (*Alnus glutinosa* (L.) Vill.), eerst in een bladmijn, later onder een omgevouwen bladrand, waardoor de mijn op die van een *Parornix* sp. lijkt. Tot aan de verpopping worden er hiervan twee of drie vervaardigd. De vlinder vliegt van september tot mei en overwintert (Emmet et al., 1985). Nieuw voor Utrecht.

Parornix finitimella (Zeller)

Te Heemskerk (Noord-Holland), Kruisberg werden op 20 juli 1995 twee exemplaren van deze soort door P. Zumkehr in zijn lichtval aangetroffen (de determinatie is door J. H. Kuchlein gecontroleerd). *Parornix finitimella* leeft op sleedoorn (*Prunus spinosa* L.) en is algemeen op de hogere zandgronden van ons land. In het westen komt ze echter veel schaarser voor en is het voorkomen hoofdzakelijk beperkt tot het zuiden. Nog niet eerder gevonden in de duinen van Noord-Holland.

Phyllonorycter connexella (Zeller)

Op 30 mei 1996 ving F. Groenen één exemplaar van *Phyllonorycter connexella* in het natuurgebied "Het Dommeldal", te Riethoven (Noord-Brabant). De vlinder werd opgejaagd uit bramenstruweel. De soort is tot dusver maar weinig gevonden in Nederland, maar kan lokaal in aantal voorkomen. De rups leeft op zwarte populier (*Populus nigra* L.) en kraakwilg (*Salix fragilis* L.) (Huisman & Koster, 1998). Nieuw voor Noord-Brabant.

Phyllonorycter pastorella (Zeller)

Te Deventer, De Ossewaard, vond J. B. Wol-schrijn op 12 oktober 1996 een mijn op bittere wilg (*Salix purpurea* L.). Hieruit verscheen op 23 oktober 1996 de vlinder. Op de laatste datum werden op de vindplaats nog vijf mijnen van deze soort aangetroffen, doch bij deze bleken de vlinders reeds te zijn uitgekomen. De soort was in ruim 50 jaar niet meer in ons land gezien, tot de vondst van soms grote aantallen mijnen op diverse plaatsen in 1994 en 1995 (Huisman & Koster, 1998). Nu dus ook een vondst uit 1996. Hiermee ziet het er naar uit dat de soort zich in ons land weet te handhaven.

Phyllocnistis saligna (Zeller)

Waarnemingen. Gld: Deventer, De Ossewaard, 12.x.1996, lege bladmijnen op bittere wilg. JW. ZH: Rhoon, 24.iv.1995, 30 exemplaren in een schuur;

22.viii.1995 een exemplaar op licht en op 9.x.1995 op dezelfde plaats massaal bladmijnen, JL. L. Schinnen, eind juni tot begin juli, tientallen poppen tussen de omgevouwen bladrand van de bladeren van schietwilg (*Salix alba* L.), welke vlinders leverden van begin juli tot de eerste week van augustus, AS.

Phyllocnistis saligna is vrij schaars in ons land en het zwaartepunt van de verspreiding ligt langs de grote rivieren. De rups maakt een vrij opvallende, zilverkleurige mijn in de boven- of onderzijde van een blad en via de bladsteel en de wand van de twijg naar een volgend, nabijgelegen, blad. De mijn eindigt aan de bladrand, waar de rups een ruimte maakt om te verpoppen. Bij het spinnen van de cocon wordt de bladrand ter plaatse over de verpopingsplaats getrokken. De overwintering geschiedt als vlinder. Nieuw voor Limburg.

Yponomeutidae

Yponomeuta irrorella (Hübner)

Niet minder dan drie exemplaren van *Yponomeuta irrorella* kwamen op 23 juli 1996 op licht in de tuin van J. B. Wolschrijn te Twello (Gelderland). Na de vangst te Drempt in 1995 (Huisman & Koster, 1998) opnieuw een waarneming van deze zeldzame stippelmot in Gelderland.

Pseudoswammerdamia combinella (Hübner)

Op 18 mei 1996 werd op de Wrakelberg (Limburg) één exemplaar van *Pseudoswammerdamia combinella* geklopt uit sleedoorn door A. Schreurs. Deze soort is slechts bekend van een zevental plaatsen uit het midden en zuiden van ons land (Gielis et al., 1985). Ondanks het algemeen voorkomen van sleedoorn, de voedselplant, wordt de vlinder slechts zelden waargenomen.

Argyresthia fundella (Fischer von Röslerstamm)

Te Twello werden op 7 juni 1996 twee exemplaren tegen een boomstam aangetroffen door J. B. Wolschrijn. Na de recente vondst van de

ze soort door Huisman in 1994 (Huisman & Koster, 1997) wederom een waarneming. Gezien de grote uiterlijke gelijkheid met de algemene *Argyresthia retinella* Zeller is het mogelijk dat de soort nogal eens over het hoofd wordt gezien. Vooral afgevlagen exemplaren zijn zeer moeilijk op hun uiterlijk te determineren. Vangsten van dieren in een omgeving waar geen berk voorkomt, de waardplant van *A. retinella*, verdienen zeker de aandacht. *Argyresthia fundella* leeft op spar (*Picea* sp.). Nieuw voor Gelderland.

Ypsolopha horridella (Treitschke)

Op 9 augustus 1996 werd door K. J. Huisman een exemplaar van deze weinig algemene vlinder gevangen in de Stadsgaten te Hasselt (Overijssel). Misschien was het dier afkomstig van boomgaarden in de buurt, een biotoop waar de vlinder het vaakst gevonden wordt. De rups leeft op appelbomen (*Malus* sp.), maar kan zich ook voeden met sleedoorn, die op een enkele plaats in de Stadsgaten voorkomt.

Ypsolopha sequella (Clerck)

Door C. Naves werd op 9 augustus 1996 een exemplaar van deze vlinder te Drempt (Gelderland) op licht gevangen. Het is verheugend dat deze fraaie *Ypsolopha* zich in ons land weet te handhaven. Dit is de derde vondst in Nederland. De eerste stamt uit 1992 en de tweede uit 1994, beide uit Limburg, respectievelijk van de St. Pietersberg en van Sevenum (Kuchlein, 1993; Huisman & Koster, 1997). De rups leeft op spaanse aak (*Acer campestre* L.) en gewone esdoorn (*A. pseudo-platanus* L.). Nieuw voor Gelderland.

Bedelliidae

Bedellia somnulentella (Zeller)

Waarnemingen. Gld: Twello, 13 en 18.vii.1996, steeds één exemplaar op licht; op 27.viii.1996 waren de mijnen talrijk in de omgeving van Twello, vooral langs de spoordijk en langs de IJssel, op akkerwinde (*Convolvulus arvensis* L.) en haagwinde (*Calystegia sepium* (L.) R. Br.), JW. Z: Kortgene, 12.viii.1996, overdag gevangen in tuin, JV.

De rupsen mineren in de bladeren van akkerwinde en haagwinde, ook wordt dagbloem (*Ipomoea purpurea* Roth) als voedselplant vermeld (Emmet, 1979). De mijn begint als een gangmijn die dan veel lijkt op die van een stigmellide, daarna verwijdt de mijn zich tot een plaatmijn. De uitwerpselen worden door de rups uit de plaatmijn verwijderd en blijven voor een deel in spinseldraden aan de onderzijde van het blad hangen. Er wordt door de rupsen zowel van mijn als van blad gewisseld. Verpoping vindt plaats in een licht spinsel op een blad. Een minder algemene soort. Nieuw voor Zeeland.

Ethmiidae

Ethmia terminella T. Fletcher

Waarnemingen. NH: Heemskerk, Kruisberg, tussen 6.vii en 12.viii.1995 in totaal 38 exemplaren in een lichtval; op dezelfde vindplaats ook in 1996, PZ; Wijk aan zee, Rellen, 1996, PZ; Zandvoort, Kraansvlak, 3 en 12.vi.1996, PZ.

Buiten Zuid-Limburg, waar te Stein een goede populatie voorkomt (Kuchlein & Munsters, 1988), slechts van een drietal vindplaatsen bekend. De laatste vondst dateert uit 1990 van Terschelling, waar een exemplaar door Bot op licht werd gevangen (Huisman & Koster, 1994). Nu blijkt *Ethmia terminella* in aantal voor te komen in de Kennemerduinen. Vermoedelijk is dit een recente uitbreiding van het areaal van de soort. De rups leeft op slangekruid (*Echium vulgare* L.).

Elachistidae

Cosmiotes exactella (Herrich-Schäffer)

In de Wimmenummerduinen te Egmond aan Zee werden op 3 juli 1995 twee exemplaren gevangen door P. Zumkehr (de determinatie is door J. H. Kuchlein gecontroleerd). Het hoofdverspreidingsgebied van deze soort is de Veluwe, waar de soort plaatselijk talrijk kan zijn (Gielis et al., 1985). Verder nog bekend van bosachtige gebieden in het oosten en zuiden en slechts van een enkele vindplaats in het

westen van ons land (Kuchlein, 1993). Dit is de eerste vangst uit de duinen. De rups mineert in de bladeren van bochtige smele (*Deschampsia flexuosa* (L.) Trin.) (Traugott-Olsen & Schmidt Nielsen, 1977). Nieuw voor Noord-Holland.

Perittia obscurepunctella (Stainton)

Waarnemingen. Gr: Sellingen en Blijham, mijnen, 29.vi.1996, JW. Gld: Bussloo, recreatiegebied, 23.vi.1995, 5 bladmijnen op kamperfoelie (*Lonicera* sp.) die op 22.iv.1996 de vlinders leverden, JW. NB: Halsteren, 28.vi.1996, mijnen, JA.

Als men de mijnen kent, blijkt de soort minder zeldzaam te zijn dan werd aangenomen (persoonlijk commentaar van verschillende verzamelaars, waaronder de tweede auteur). Nieuw voor Groningen.

Elachista scirpi Stainton

Één exemplaar van deze aan zoutmoerassen gebonden soort kwam op 19 juli 1995 uit de lichtval van P. Zumkehr, die stond opgesteld op de Kruisberg te Heemskerk. *Elachista scirpi* was tot nu toe slechts bekend van een vijftal vindplaatsen, allen gelegen op of in de nabijheid van schorren (Huisman, et al., 1986; Huisman & Koster, 1996). Dit is de eerste vangst ver buiten het biotoop van de soort. Nieuw voor Noord-Holland.

Agonoxenidae

Chrysoclista linneella (Clerk)

Waarnemingen. Gld: Velp, Larenstein, v.1995, op linde (*Tilia* sp.), A. Alberts, in collectie WO. NB: Riethoven, natuurgebied "het Dommeldal", 18.viii.1996, op licht, FG.

Deze fraaie vlinder is inmiddels van een achtal vindplaatsen bekend, maar wordt zelden waargenomen. De rups leeft in de schors van linde en ze verraadt haar aanwezigheid in het voorjaar door roestode uitwerpselen in de spleten van de schors. Nieuw voor Gelderland en Noord-Brabant.

Blastodacna hellerella (Duponchel)

Waarnemingen. Gld: Twello, 26.vi.1982, 16.vi.1986, 1.vii.1987, 11, 25 en 26.vi.1989 en 11.vii.1991, in totaal 9 exemplaren, JW. ZH: Oostvoorne, 11.vii.1984, 5.vii.1985 en 14.vi.1989, in totaal 6 exemplaren, KH. Ouddorp, 3 en 9.vi.1992, KH. Melissant, 28.vi.1965, 16.vi.1969, 20.vi.1979 en 13.vi.1980, KH. Z: Haamstede, 20.vi.1970, KH. NB: Drunen, 26.vi.1996, op licht, LD; Baarle-Nassau, 3.vi.1978, KH. L: Posterholt, 15.vii.1975, CA; Wrakelberg, 17.vi.1992, AS; Epen, 3.vii.1975 en 9.vi.1993, KH.

Van de twee in ons land voorkomende soorten van het geslacht *Blastodacna* Wocke wordt *Blastodacna hellerella* het minst aangetroffen. Kuchlein (1993) geeft een negental vindplaatsen, die alle gelegen zijn boven de grote rivieren. De soort is op het uiterlijk lastig van de algemenere *Blastodacna atra* (Haworth) te onderscheiden. Onderzoek in de collecties van enige van bovengenoemde verzamelaars leverde een aantal nieuwe vindplaatsen op uit het zuiden van het land. De rups leeft in de herfst in de bessen van eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna* Jacq.) of tweestijlige meidoorn (*C. laevigata* (Poir.) DC.). De aangetaste bessen zijn te herkennen aan een gaatje in de zijkant. In oktober vindt de verpopping plaats in rottend hout (Diakonoff, 1939). Nieuw voor Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.

Scythrididae*Scythris potentillella* (Zeller)

Waarnemingen. NH: Vogelenzang, 3.vii.1985, 2 exemplaren, BvA. ZH: Ouddorp, 5.vi.1996, gesleept uit brede berm onder de duinrand; 5, 7, 8 en 17.viii.1996, gesleept op een zeer bloemrijke dijkhellings (buitendijk), KH. Z: Oranjezon, 3.vi.1996, vele exemplaren in een duingebied met lage vegetatie, BvA en KH.

Pas in 1982 is de soort uit ons land gemeld (Langohr, 1982), maar halverwege de vorige eeuw werd ook al een exemplaar gevangen (Kuchlein, 1993). Er zijn tot nu een achttal vindplaatsen bekend, van de kust van Domburg tot aan Velsen en uit het zuidoosten van ons land. De bovengenoemde vindplaatsen voegen dus weinig aan het areaal toe, maar er zijn tot nu toe nooit meldingen geweest van grote aantallen. Met name in Oranjezon was het dier opvallend talrijk. Vrijwel na iedere

keer slepen zat er een vlinder in het net. De eerste melding van *Scythris potentillella* door Langohr betrof drie dieren die in de directe omgeving van de nu vermelde lokatie in Oranjezon gevonden zijn. Hoogstwaarschijnlijk is de vlinder dus talrijker geworden. Op Goeree zijn nooit eerder *Scythris*-soorten gevangen. De hele gang van zaken doet denken aan de recente uitbreiding van *Scythris ericivorella* (Ragonot). Klaarblijkelijk maakt het genus *Scythris* een gunstige periode door.

De rups van *Scythris potentillella* leeft volgens Bengtsson (1997) op schapezuring (*Rumex acetosella* L.), volgens Emmet (1979) op schapezuring en veldzuring (*R. acetosa* L.). In Oranjezon zal de rups in ieder geval op schapezuring leven, gezien het biotoop.

Scythris inpersella (Hübner)

In een malaiseval die stond opgesteld bij West-Terschelling werd op 2 augustus 1993 één exemplaar van deze soort aangetroffen door J. Prijs (collectie L. Bot). Het voorkomen van de vlinder was tot dusver beperkt tot het zuiden en oosten van ons land met Overijssel als meest noordelijke provincie. De rups leeft in topspinsels van wilgenroosje (*Chamaenerion angustifolium* (L.) Holub) (Huisman & Koster, 1997). Nieuw voor Friesland.

Oecophoridae*Esperia sulphurella* (Fabricius)

Op 23 mei 1996 werd één exemplaar van *Esperia sulphurella* te Eindhoven gevangen door F. Groenen. Tot dusver was de soort bekend van een zevental vindplaatsen uit de kuststreek (Kuchlein, 1993; Huisman & Koster, 1997). De rups leeft in dood hout en kan verspreid worden met hout voor de open haard (Huisman, 1974).

Coleophoridae*Coleophora trigeminella* Fuchs

A. Schreurs ving op 17 juni 1996 op de

Wrakelberg één exemplaar van *Coleophora trigeminella* dat in de schemering rond een meidoornstruik (*Crataegus* sp.) vloog. Op dezelfde vindplaats klopte hij op 21 juni 1996 een tweede vlinder ook weer van meidoorn. In totaal zijn er slechts vijf exemplaren bekend uit ons land, waarvan er twee in de vorige eeuw werden verzameld. De overige drie werden in 1977 gevonden te Eckelrade (Limburg) (Kuchlein, 1993) en Epen (Huisman & Koster, 1996). De rups leeft in een zak op de knoppen en soms op de bladeren van meidoorn, appel, zoete kers (*Prunus avium* (L.) L.) en lijsterbes (*Sorbus aucuparia* L.) (Emmet et al., 1996).

Coleophora lineolea (Haworth)

Waarnemingen. Ov: Lemele, 22.vii.1996, WO. Gld: Wezep, 12.vii.1996, op licht, KH. ZH: Ouddorp, 8.viii.1996, op licht, KH.

Deze soort is voornamelijk bekend uit de duinen van Voorne tot IJmuiden, en uit Zuid-Limburg, maar wordt de laatste tijd meer gemeld (Huisman & Koster, 1998). Nieuw voor Overijssel en Gelderland.

Coleophora chalcogrammella Zeller

Waarnemingen. ZH: Ouddorp, 4.viii.1996, gesleept uit grasberm tussen struikgewas, KH. Z: Zonnemaire, Dijkhuizen, 16.vi.1989, gesleept uit berm van dijk, KH.

Dit is een kleine uitbreiding van het areaal van een coleophoride, die verder alleen bekend was van Goedereede en Katwijk. Ook in Engeland is de soort heel lokaal. De rups leeft op akkerhoornbloem (*Cerastium arvense* L.) en grasmuur (*Stellaria graminea* L.), mogelijk ook op andere muursoorten (Emmet et al., 1996). Volgens de Engelse auteurs is de zak moeilijk te vinden, ook op plaatsen waar het vraatbeeld van de rups (witachtig groene vlekjes op de bladeren) in het oog springt. Nieuw voor Zeeland.

Coleophora pennella (Denis & Schiffermüller)

J. B. Wolschrijn ving één exemplaar van deze soort te Oostvoorne op 3 augustus 1996. De

vlinder is voornamelijk bekend uit de duinen van het vasteland van Zuid-Holland en zuidelijk Noord-Holland en verder uit Limburg (Kuchlein, 1993). Dit is de eerste vondst uit het deltagebied. De rups leeft onder andere op de bladeren van slangekruid en gewone ossentong (*Anchusa officinalis* L.) (Emmet et al., 1996).

Coleophora tamesis Waters

In het Zwanenwater te Callantsoog (Noord-Holland) werd één exemplaar op licht gevangen op 22 juli 1996 door J. C. Koster. De meeste vindplaatsen van de soort liggen in het binnenland. Na de recente vondst in Kortgene door J. van Vuure is dit de vierde en tevens meest noordelijke vondst uit het kustgebied. De rups leeft op de zaden van noordse rus (*Juncus articulatus* L.).

Coleophora lassella Staudinger

Op 5 juni 1996 werd door K. J. Huisman één exemplaar van dit vlindertje op licht gevangen in Haamstede (Zeeland) aan de rand van de Vroongronden. De soort is voor het eerst uit Nederland gemeld van Best (vondsten in 1982 en 1983) en daarna nog aangetroffen in Lexmond in 1985 (Gielis et al., 1985; Kuchlein et al., 1988). In Engeland is het dier uitsluitend bekend van de zuidkust, tot nu toe van zeven vindplaatsen, op modderige plekken langs vijvers en karrensporen en in plasjes tussen de duinen (Emmet et al., 1996). In Zuidwest-Frankrijk is pas recent de voedselplant ontdekt: de zak is er gevonden op greppelrus (*Juncus bufonius* L.). De jonge rups leeft eerst in het zaad, holt dit uit en maakt dan van de rest een zak. Andere zaden worden aan het uiteinde aangevreten (Nel, 1993). Holten aan de zijkant worden gemaakt door *Coleophora alticolella* Zeller en *C. caespitiella* Zeller. Mogelijk heeft de vlinder twee generaties, van eind mei tot in juni en half augustus (Emmet et al., 1996). Nieuw voor Zeeland.

Coleophora peribenanderi Toll

Waarnemingen. NH: Zandvoort, Kraansvlak, 12.vi.1996,

in duinstruweel, PZ; Petten, De Putten, 20.ix.1993, een tiental zakken op akkerdistel (*Cirsium arvense* (L.) Scop.), die in 1994 twee vlinders opleverden, JCK; Callantsoog, Zwanenwater, diverse malen zakken gevonden in de jaren 80 en 90, maar de kweken zijn steeds mislukt, JCK.

Coleophora peribenanderi komt voornamelijk in voor de zuidelijke helft van ons land (Kuchlein, 1993). De lange bleke zakken zijn vrij gemakkelijk in de herfst op akkerdistel aan te treffen, doordat zij zich verraden door de ronde witte bladmine. De zakken hangen aan de onderzijde van de bladeren. De kweek van deze soort is echter zeer lastig en meestal gedoemd te mislukken.

Coleophora adpersella Benander

Waarnemingen. Gld: Twello, 1, 4, 5, 12 en 31.vii.1995, en 22.vii.1996, op licht, JW; Wezep, 6.vii.1991 en op 1, 4, 5, 12.vii.1994 en 27.vi.1995, op licht, KH. ZH: Ouddorp, 22.vii.1996, KH.

De soort is van een tiental vindplaatsen bekend, voornamelijk gelegen langs de kust (Kuchlein, 1993). In Gelderland was de vlinder maar eenmaal aangetroffen (Gielis et al., 1985). De zak van *Coleophora adpersella* kan worden gevonden op melde (*Atriplex* sp.), vooral op strandmelde (*Atriplex littoralis* L.), gewone zoutmelde (*Halimione portulacoides* (L.) Aellen), schorrenkruid (*Sueda maritima* (L.) Dum.) en ganzenvoet (*Chenopodium* sp.) (Emmet et al., 1996).

Amphisbatidae

Pseudatemelia subochreella (Doubleday)

Op 1 juni 1996 ving J. B. Wolschrijn drie exemplaren van deze zeldzame soort in het Wooldse veen. *Pseudatemelia subochreella* wordt nog het meest aangetroffen in het krijtdistrict van Zuid-Limburg. De vier Nederlandse soorten van het genus *Pseudatemelia* zijn moeilijk op de uiterlijke kenmerken te determineren. De vliegperiode kan hierbij soms een hulpmiddel zijn, maar van sommige soorten overlapt deze.

Cosmopterigidae

Sorhagenia janiszewskae Riedl

Waarnemingen. Ov: Tweekelo, 25.vii.1982, KH. Gld: Wezep, 25 en 31.vii en 8.viii.1992, 9 en 20.viii.1996, alle op licht, KH; Twello, 5.viii.1991, 24.vii en 1.viii.1992, 2.viii.1993, 21.vii.1996, JW. U: Leusden-Zuid, landgoed Henschoten, Den Treek (AC 155.24-457.37), 28.viii.1996, CB. NH: Callantsoog, Zwanenwater, 6.vi.1996, 2 rupsen in scheuten van vuilboom (*Frangula alnus* Mill.), die op 27.vi.1997 de vlinders opleverden, JCK. ZH: Melissant, 24.vii.1976, KH; Ouddorp, 21.viii.1978 en 7.viii.1996, KH; Oostvoorne, 20.viii.1987 en 22.viii.1989, KH. L: Mook, 5.viii.1977 en 20.vii.1986, AC; Kerkrade, Ehrenstein, 9.vii.1993, AS.

Sorhagenia janiszewskae is slechts vermeld van de omgeving van Breda, Lexmond en De Lutte (Huisman et al., 1986; Kuchlein, 1993). De soorten van het geslacht *Sorhagenia* zijn niet op het uiterlijk van elkaar te onderscheiden, daarom zijn enkele collecties door de tweede auteur gecontroleerd. Naar het zich nu laat aanzien is *S. rhamniella* (Zeller) de gewoonste van de twee. Een derde soort, *S. lophyrella* Douglas, die voorkomt in de meeste ons omringende landen, kan hier ook worden verwacht. De rupsen leven op vuilboom en wegedoorn. Het beste kan men in het voorjaar zoeken naar de rupsen. Die van *S. janiszewskae* leven van mei tot begin juni in een gang in de groene twijg van een topscheut. Er wordt een zijdelingse opening gemaakt voor het verwijderen van de uitwerpselen. Door de vraat verdort de topscheut en verraadt zo de aanwezigheid van de rups. De rupsen van de beide andere soorten leven tussen samengesponnen bloemen en topscheuten (Malicky & Sobhian, 1971). Nieuw voor Noord-Holland, Zuid-Holland, Gelderland, Utrecht en Limburg:

Pancalia schwarzeella (Fabricius)

Na de vangst van deze zeldzame soort te Terschelling in 1992 (Huisman & Koster, 1996) nu opnieuw een vangst van een Waddeneiland. Op 27 mei 1994 ving H. Donner een mannelijk exemplaar in de Buurderduinen te Ameland. Op dezelfde vindplaats werd ook *Pancalia nodosella* Bruand gevangen, een eerste bewijs dat beide soorten naast elkaar

voor kunnen komen. Het onderscheid tussen beide soorten is lastig, vooral bij de mannetjes. Voor een zekere determinatie is genitaalonderzoek nodig. Van beide soorten leven de rupsen op diverse soorten viooltjes (*Viola* sp.). Van *P. nodosella* is door kweekexperimenten vastgesteld dat het hondsviooltje (*V. canina* L.) en het duinviooltje (*V. tricolor curtisii* (Forst.) Syme) als voedselplant worden geaccepteerd. De laatste is in ieder geval ook de voedselplant in de vrije natuur. Het bovenstaande zou ook kunnen gelden voor *P. schwarzella*.

Cosmopterix scribaiella (Zeller)

Waarnemingen. Gld: Bussloo, 1-7.vi.1996, 9 exemplaren gekweekt van riet (*Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.), JW. NB: Drunen, 26.vi.1996, een gaaf exemplaar op licht, LD; Veldhoven, Het Dommeldal, 10.vi.1996, op licht, FG.

Na de recente waarnemingen in het oosten van ons land (Huisman & Koster, 1997) nu ook twee vindplaatsen meer zuidelijk. Het ziet er naar uit dat de soort zich aan het uitbreiden is.

Gelechiidae

Gelechia senticetella (Staudinger)

Waarnemingen. Gld: Drempt, 11.viii.1996, op licht, CN; Twello; 26.vii en 17.viii.1996, op licht, JW; Wezep, 1.ix.1996, op licht, KH. ZH: Ouddorp, 7.viii.1992, 2 exemplaren op licht; 29.vii en 6 en 8.viii.1993, 31.vii en 2 en 3.viii.1994, en 29.vii, 3.viii.1995, ruim 30 exemplaren op licht; 4, 6 en 7.viii.1996, in totaal 5 exemplaren op licht, KH.

Sinds haar ontdekking in ons land in 1986 heeft deze soort zich over flink wat plaatsen in het zuiden uitgebreid. Waarschijnlijk is de rups gebonden aan gekweekte jeneverbessen (*Juniperus* sp.) in tuinen (Van Nieuwerkerken et al., 1993). Nu is de soort ook boven de grote rivieren doorgedrongen. Overigens betreft het daar -tot nu toe- nog maar sporadische waarnemingen. In Ouddorp (maar ook wel elders in het zuiden) is de vlinder inmiddels een geregelde, soms zelfs gewone verschijning geworden. Ter illustratie zijn van Ouddorp wat uitvoeriger gegevens opgenomen. Nieuw voor Gelderland.

Mirificarma interrupta (Curtis)

Op 1 juni ving A. Schreurs twee vlinders op licht te Posterholt. Kuchlein (1993) vermeldt *Mirificarma interrupta* van 12 uurhokken, maar geeft tevens aan dat de soort na 1933 slechts tweemaal in ons land is waargenomen en wel in 1977 te Epe en in 1982 te Bergen op Zoom. De vlinder heeft een crèmekleurige voorvleugel met een brede donkere lengtestreep en is daardoor niet snel te verwarren met andere soorten uit de Gelechiidae. Als voedselplant voor de rups worden onder andere opgegeven brem (*Sarothamnus scoparius* (L.) Wimm. ex Koch), verfbrem (*Genista tinctoria* L.), kruipbrem (*G. pilosa* L.), duitse brem (*G. germanica* L.) en pijlbrem (*Genistella sagittalis* (L.) Gams). De rups leeft mogelijk in mei in de bloemen, maar is ook in augustus gevonden tussen samengesponnen bladeren (Pitkin, 1984).

Scrobipalpa nitentella (Fuchs)

Waarnemingen. NH: Egmond aan Zee, Wimmenumberduinen, 20.vii.1995, PZ. ZH: Goedereede, Kwade Hoek, 2.viii.1985, 2 exemplaren, KH; Melissant, 3.vii.1973, 24.vii.1983 en 16.ix.1984, KH; Ouddorp, de Val, 14.viii.1974 en 13.viii.1981, KH.

In de jaarlijst van 1993 (Huisman & Koster, 1996) werd de verspreiding in Nederland gegeven van deze aan zoutmoerassen gebonden soort. Buiten de Zeeuwse Delta en het waddengebied was *Scrobipalpa nitentella* slechts gevonden in een inlaag achter de Hondsbosche Zeewering. Vermoedelijk is het exemplaar uit de Wimmenumberduinen afkomstig van deze lokatie. Nieuw voor Zuid-Holland.

Caryocolum blandella (Douglas)

In mei vond A. Schreurs te Cottessen (Limburg) enige tientallen rupsen tussen samengesponnen bladeren van grootbloemige muur (*Stellaria holostea* L.). Hij meende rupsen te hebben gevonden van *Caryocolum kroesmannella* (Herrich-Schäffer), een soort die daar al vaker door hem is aangetroffen. Tot zijn grote verrassing verschenen hieruit in juni, samen

met een tiental exemplaren van *C. kroesmannella*, ook vier exemplaren van *C. blandella*. De soort is hoofdzakelijk bekend uit het midden van het land en van een tweetal vindplaatsen aan de kust. Deze waarnemingen stammen echter hoofdzakelijk uit de vorige eeuw (Kuchlein, 1993). Het laatst bekende exemplaar werd in 1987 gekweekt uit een te Losser (Overijssel) gevonden pop op grootbloemige muur (Van Nieukerken et al., 1993). Nieuw voor Limburg.

Brachmia inornatella (Douglas)

Waarnemingen. Ov: Hasselt, Stadsgaten, 28.vi.1994 en 26.vi.1996, op licht, KH; Rouveen, Veerslootslanden, 11.vii.1996, op licht, KH. Gld: Drempt 18.vi.1994, op licht, CN.

Deze vlinder is van diverse vindplaatsen in ons land bekend, maar nog weinig uit de oostelijke provincies. De rups leeft op riet, wat de voorkeur voor vochtige terreinen begrijpelijk maakt. Nieuw voor Overijssel en Gelderland.

Platyedra subcinerea (Haworth)

Waarnemingen. Gld: Drempt, 20 en 30.v en 27.vi.1996, steeds 1 exemplaar op licht, CN; Twello, 31.v.1996, JW. NH: Callantsoog, Zwanenwater, 10.vi.1996, op licht, JCK. ZH: Ouddorp 5.vi en 22.vii.1996, op licht, KH.

Na de vondsten in 1995 te Terschelling en Drempt (Huisman & Koster, 1998) nu een verdere uitbreiding van de soort. Klaarblijkelijk is het een gunstige periode voor deze vlinder. Dit is nu al de derde jaarlijst waarin iets over de soort gemeld kan worden (Huisman & Koster, 1996, 1998). In het Zwanenwater komt de voedselplant van de rups, kaasjeskruid (*Malva* sp.) niet voor. Mogelijk leeft de soort ook op stokroos (*Alcea rosea* L.), een veel voorkomende tuinplant die aan kaasjeskruid verwant is. Nieuw voor Zuid-Holland.

Tortricidae

Gynnidomorpha vectisana (Humphreys & Westwood)

Te Schagerbrug (Noord-Holland) werd op 21

augustus 1996 één exemplaar op licht gevangen door K. N. Nieuwland. Na de twee waarnemingen van de Veluwe (Huisman & Koster, 1998) nu ook één uit de kop van Noord-Holland. Vermoedelijk betreft het een zwerver uit De Putten, een inlaag gelegen achter de Hondsbossche Zeewering. Dit is de dichtstbijzijnde habitat van de soort.

Cochylis roseana (Haworth)

J. B. Wolschrijn ving op 9 augustus 1996 één exemplaar op licht te Twello. De soort komt hoofdzakelijk voor in Zuid-Limburg en is verder bekend van één vindplaats in de Achterhoek (Kuchlein, 1993). De rups leeft in de bloemhoofdjes van grote kaardenbol (*Dipsacus fullonum* L.). Zij maakt een horizontale, met spinsel beklede tunnel door de zaden, die als voedsel dienen. De rups boort zich echter nooit in de centrale holte in (Bradley et al., 1973). Volgens Swatschek (1958) zouden de rupsen ook in de bloemhoofdjes van aster (*Aster* sp.) en in de zaaddozen van leeuwenbek (*Antirrhinum* sp.) leven.

Cnephasia genitalana Pierce & Metcalfe

Waarnemingen. ZH: Ouddorp, 28.vii.96, op licht, KH. Z: Haamstede, 26.vii.96, op licht, KH; Kortgene, 23.vii.1996, op licht, JV.

Als we alle acht tot nu toe uit ons land bekende vindplaatsen bij elkaar voegen ontstaat het beeld van een tamelijk verspreide soort. *Cnephasia genitalana* is een lichtgrijze, zwak getekende soort, die zonder genitaalonderzoek niet of nauwelijks van andere soorten uit het genus is te onderscheiden. De ontdekking van nieuwe vindplaatsen kan dus evengoed aan koppig volgehouden genitaalonderzoek als aan uitbreiding van het areaal toegeschreven worden. Voorlopig houden we het er echter op dat het dier in ons land zeldzaam is. De rups leeft tussen samengesponnen bloemen en bladeren van kruiskruid (*Senecio* sp.), ganzenbloem (*Chrysanthemum* sp.) en boterbloem (*Ranunculus* sp.) (Bradley et al., 1973). Nieuw voor Zeeland.

Aphelia ochreana (Hübner)

Het voorkomen van deze soort in ons land werd gemeld door Van Lettow (1996). Van deze soort werd door hem één exemplaar op 26 juli 1984 op licht gevangen bij het Tjonger kanaal te Oosterwolde (Friesland).

Lozotaeniodes formosana (Geyer)

Van deze vlinder werd op 11 juli 1996 door K. J. Huisman één exemplaar op licht te Wezep gevangen. Het dier komt de laatste jaren geregeld in de jaarlijsten voor (Van Nieukerken et al., 1993; Huisman & Koster, 1996, 1998). Klaarblijkelijk gaat de uitbreiding richting binnenland gestadig door. De meldingen betreffen overigens meestal maar één of enkele exemplaren. De kust blijft ongetwijfeld het hoofdbiotop. Nieuw voor Gelderland.

Bactra suedana Bengtsson, nieuw voor de fauna

In het Zwanenwater te Callantsoog werd door J. C. Koster op 20 juni 1978 overdag één exemplaar gesleept van rus (*Juncus* sp.) en op dezelfde vindplaats werd op 7 augustus 1980 één exemplaar op licht gevangen. De vlinder lijkt uiterlijk sterk op de algemene *Bactra lancealana* (Hübner), maar onderscheidt zich hiervan door een smalle subcostale lengtestreep over de voorvleugel. *Bactra suedana* werd pas in 1990 als een aparte soort herkend (Bengtsson, 1990) en werd beschreven naar exemplaren uit Denemarken en Zweden. Inmiddels is de soort ook vastgesteld in België, Letland en Litouwen (Karsholt & Razowski, 1996). Het ligt in de bedoeling om in een volgende jaarlijst het genus *Bactra* uitgebreid te behandelen. Dan zullen ook de verschillen in het uiterlijk en in de mannelijke en vrouwelijke genitaliën worden besproken. Hoogstwaarschijnlijk zullen er onder het materiaal in de Nederlandse collecties meer exemplaren van *B. suedana* aangetroffen worden.

Eudemis profundana (Denis & Schiffermüller)

Waarnemingen. Gld: Drempt, 19.vii.1994, 28.vii en 4.viii.1996, CN. ZH: Ouddorp, 7.viii.1996, op licht, KH. Z: Haamstede, 1.viii.1996, meer dan 25 exemplaren op licht, 5.viii.1996 op dezelfde plaats 10 stuks, KH.

Uit de zuidwesthoek van Nederland was maar één vindplaats bekend. In Haamstede bleek de soort gewoon te zijn in een terrein aan de rand van de Vroongronden met een klein eikenbos, wat verspreid kreupelhout en hier en daar eikenhakhout. Eenzelfde soort terrein met verspreide eikenbomen in Ouddorp leverde maar één exemplaar van *Eudemis profundana* op, mogelijk een zwerver. De rups leeft op eik (*Quercus* sp.).

Celypha siderana (Treitschke)

Waarnemingen. Ov: Rouveen, Veerslootslanden, 9.vi.1986, BvA. Gld: Wezep, 30.vi.1996, op licht, KH; Winterswijk, 17.vi.1996, gesleept, KH. Hoenderloo, 3.vi.1980, 3 exemplaren gesleept, BvA. NH: Schagerbrug, v.1996, tientallen rupsen, KN.

Begin mei 1996 vond K. N. Nieuwland tientallen rupsen op een theeboompje (*Spirea salicifolia* L.) in een plantsoen te Schagerbrug. De kweek leverde 17 exemplaren op die tussen 8 en 16 juni 1996 uit de pop kwamen. Ook hier hebben we weer te maken met een soort die zich in hoog tempo aan het uitbreiden is. Tot nu toe was de soort alleen bekend uit het midden en de oostelijke helft van ons land (Kuchlein, 1993; Van Nieukerken et al., 1993; Huisman & Koster, 1997). Vermoedelijk wordt de soort verspreid door de aanplant van het theeboompje. Nieuw voor Noord-Holland.

Argyroproce arbutella (Linnaeus)

Waarnemingen. Gld: Drempt, 18.viii.1996, op licht, CN. NH: Schagerbrug, 6.viii.1996, op licht, KN. ZH: Ouddorp, 4.viii.1996, op licht, KH. NB: Drunen, 10.viii.1996, op licht, LD.

Er blijven meldingen van *Argyroproce arbutella* van buiten de bosbesgebieden komen. Na de waarnemingen uit Zeeland en Zuid-Holland (Huisman & Koster, 1998) nu ook een

vangst uit de kop van Noord-Holland. Nieuw voor Noord-Holland en Noord-Brabant.

Epiblema turbidana (Treitschke)

Gedurende de eerste twee weken van juli 1996 werden door A. Schreurs te Schinnen (Limburg) een tiental vlinders waargenomen, die in de schemering rond de voedselplant groot hoefblad (*Petasitis hybridus* (L.) G., M. et Sch.) vlogen. De vlinder is in totaal van acht vindplaatsen gemeld, die voornamelijk in het fluviaatiele district liggen (Van Nieukerken et al., 1993). De rups leeft in de wortels van de waardplant. Mogelijk is de soort minder zeldzaam dan uit de vangsten tot nu toe blijkt. Vermoedelijk houden de vlinders zich op tussen de grote bladeren van de voedselplant en zijn daardoor met slepen niet te bemachtigen. Nieuw voor Limburg.

Ancylis apicella (Denis & Schiffermüller)

Één exemplaar van *Ancylis apicella* werd op 30 april 1996 te Zeewolde, Horsterwold (Flevoland) geklopt door C. van den Berg. Een vrij algemene soort van de zandgronden, maar in het westen veel minder waargenomen. Van het kustgebied zijn slechts een beperkt aantal vindplaatsen bekend (Kuchlein, 1993). De rups leeft op vuilboom en wegedoorn en verblijft tussen twee plat samengesponnen bladeren (Emmet, 1979). Het betrokken exemplaar is mogelijk afkomstig uit Het Gooi, maar ook in de polder komen zandgronden voor en zijn vuilboom en wegedoorn aangeplant. Nieuw voor Flevoland.

Cydia microgrammana (Guenée)

Op 3 juli 1995 ving P. Zumkehr twee exemplaren van *Cydia microgrammana* in de Wimmenummerduinen te Egmond aan Zee. Kuchlein (1993) vermeldt slechts een vijftal vindplaatsen langs de kust van Noord- en Zuid-Holland en een drietal vindplaatsen uit het binnenland. De laatste vangst dateert uit 1984 van het Zwanenwater te Callantsoog (Huisman et al., 1986). De rups leeft in augus-

tus en september in de onrijpe peulen van kruipend stalkruid (*Ononis repens* L.) en overwintert (Bradley et al., 1979).

Cydia strobilella (Linnaeus)

Van deze aan fijnspar (*Picea abies* (L.) Karsten) gebonden soort werd op 30 mei 1996 één exemplaar op licht gevangen in het Zwanenwater te Callantsoog door J. C. Koster. De vlinder is voornamelijk bekend uit het midden en zuiden van ons land en van enkele plaatsen in het noorden en zuidwesten (Kuchlein, 1993). De rups leeft in de kegels van fijnspar, waar ze van de zaden vreet. Vermoedelijk hebben we hier te doen met een zwerwend exemplaar, aangezien fijnspar ter plaatse nagenoeg niet voorkomt.

Cydia servillana Duponchel

Op 25 juli 1996 werd een exemplaar van deze vlinder door K. J. Huisman gevonden in een telefooncел aan de duinrand in Ouddorp, klaarblijkelijk aangetrokken door licht. Hoewel uit ons land een twintigtal vindplaatsen bekend is, wordt de soort toch maar weinig aangetroffen. De rups leeft in voornamelijk jonge twijgen van wilg (*Salix* sp.) en maakt daar hele slanke, gladde gallen, die moeilijk te onderscheiden zijn van de natuurlijke verdikkingen van de knopen (Bradley et al., 1979).

Cydia amplana (Hübner)

Waarnemingen. NH: Zwanenwater, 8 en 10.viii.1990, 3.viii.1993, 16.viii.1994, 9, 17 en 20.viii en 3.ix.1996, in totaal 11 exemplaren op licht, JCK. ZH: Ouddorp, 28.viii.1994 en 17 en 18.viii.1996, enkele exemplaren op licht, KH.

Sinds enkele jaren is bekend dat de vlinder in een klein gebied van de Noord-Hollandse duinen voorkomt (De Vos, 1991). Daar komen nu wat gegevens bij. Vóór 1994 is *Cydia amplana* nooit in Ouddorp gevangen. Opmerkelijk is ook, dat in een min of meer vergelijkbaar biotoop in Haamstede (laag eikenbos of verspreid wat eikenbomen, gemengd met an-

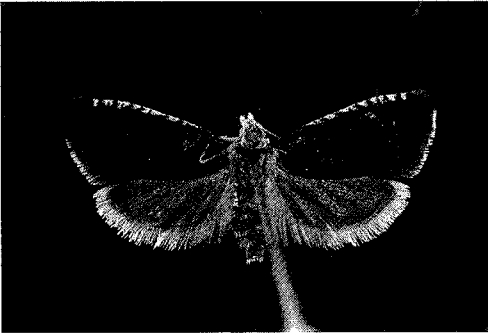

Fig. 4. *Pammene germana*.

der loofhout), waar *Eudemis profundana* (Denis & Schiffermüller) zo gewoon was, in dezelfde jaren geen exemplaren van *C. amplana* zijn gezien. Vooralsnog blijft de soort dus lokaal. De rups leeft in eikels, bij voorkeur van vrijstaande bomen (De Vos, 1991). Nieuw voor Zuid-Holland.

Pammene germana (Hübner) (fig. 4-6)

Waarnemingen. Fr: Hemrik, 26.v.1990 en 20.vi.1995, JS. Dr: Een, 20.vi.1995, JS. Gld: Terlet, 17.vi.1987, BvA; Heerde, 9.vi.1994, KH; Wezep, 7.vi.1996, op licht, KH.

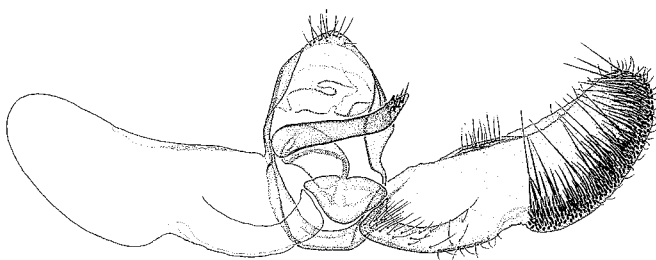
NH: Heemskerk, Kruisberg, 26.vi.1995, 3 exemplaren in lichtval, PZ.

Van deze zeldzame vlinder (fig. 4) waren nog maar twee vindplaatsen bekend: Nuenen (1986) en Vierlingsbeek (1992) (Huisman & Koster, 1995). In 1996 werd een mannetje (fig. 4) gevangen op de HPL-lamp in Wezep. Door Larsen is, tussen ander materiaal van *Cydia* Hübner in het Zoölogisch Museum te Amsterdam, een vrouwtje van *Pammene germana* gevonden dat al in 1987 in Terlet (Gelderland) gevangen werd, maar nog niet als zodanig herkend was. Zijn vermoeden bleek na het maken van een preparaat juist. Verder zijn er door de vlinderwerkgroep Friesland twee exemplaren gevangen in deze provincie en één in Drenthe, net over de grens van Friesland. De mannelijke en vrouwelijke genitaliën zijn weergegeven in figuur 5 en 6.

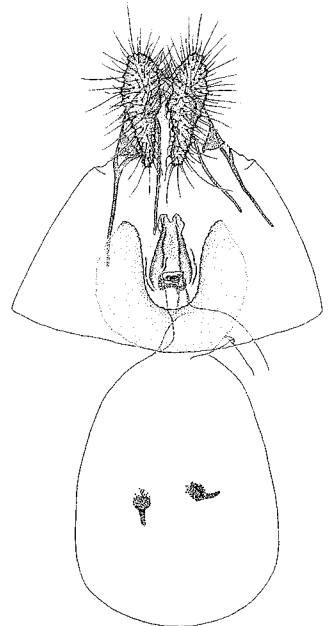
Het weinige dat van de biologie van de soort bekend is, werd samengevat door Huisman & Koster (1995). Nieuw voor Friesland, Drenthe, Gelderland en Noord-Holland.

Strophedra weirana (Douglas, 1850)

Op de Kruisberg te Heemskerk vond P. Zumkehr op 3 juli 1995 een exemplaar van

5

6

Fig. 5-6. *Pammene germana*, genitaliën. 5, ♂; 6, ♀.

Strophedra weirana in de lichtval. De soort komt voornamelijk voor op de zandgronden in het midden, oosten en zuiden van het land met enkele vindplaatsen uit het kustgebied van Zuid-Holland (Kuchlein, 1993). De rups leeft in augustus en september tussen twee op elkaar gesponnen bladeren van beuk (*Fagus sylvatica* L.), die worden geskeletteerd. Verpoping vindt aldaar plaats in oktober (Bradley et al., 1979).

Dichrorampha alpinana (Treitschke) (fig. 8, 11-12)

Waarnemingen. NH: Schagerbrug, 12, 21 en 25.vii.1995, op licht; 12 en 14.vii en 3.viii.1996, netvangsten in tuin; 5.viii.1996, op licht, KN. L: Geulle, 4.vi.1972, 2♀, G. Langohr; Eys, 25.v.1986, 1♂, G. Langohr; Oost-Maarland, 18.viii.1973, 1♀, G. Langohr.

K. N. Nieuwland stuurde ons ter verificatie een doosje met exemplaren van een *Dichrorampha*, die hij in 1995 en 1996 in zijn tuin gevangen had en die hij gedetermineerd had als *Dichrorampha alpinana*. Dit bleek juist. Omdat in 1995 ook al een *D. alpinana* gemeld is uit Kortgene (Huisman & Koster, 1998), was dit voor ons aanleiding om nog eens in het tot nu toe verzamelde materiaal van *Dichrorampha flavidorsana* (Knaggs) te duiken, om na te gaan of dit een recente uitbreiding van *D. alpinana* in het westen van ons land betrof, of dat de soort onder het materiaal van *D. flavidorsana* over het hoofd was gezien.

Tot nu toe is daar alleen uitgekomen dat *Dichrorampha alpinana* op diverse plekken in

Zuid-Limburg voorkomt en daar al eerder is waargenomen dan aangegeven door Kuchlein (1993). Dat is niet zo verbazingwekkend, als men zich realiseert hoeveel de beide soorten op elkaar lijken. Voorlopig nemen we aan, dat de vondsten van *D. alpinana* in het kustgebied berusten op een recente uitbreiding.

Van de uiterlijke onderscheidingskenmerken die Bradley (1979) geeft lijkt de breedte van de binnenrandsvlek nog het meest constant. Deze vlek is bij *Dichrorampha alpinana* (fig. 8) wat breder dan bij *D. flavidorsana* (fig. 7). Het kenmerk van de lengte van de costaalomslag bij het mannetje is volgens onze ervaring niet altijd makkelijk te hanteren en niet constant. De achtervleugels zijn bij *D. alpinana* soms egaal donkergrijs, soms is de wortel lichter grijs; bij *D. flavidorsana* zijn ze altijd donker van kleur. Men moet er echter rekening mee houden dat de wijfjes altijd donkerder achtervleugels hebben dan de mannetjes. *D. alpinana* zou gemiddeld iets kleiner zijn, maar de overlap is zo groot, dat het nauwelijks van waarde is voor de soortbepaling. Omdat de tekeningen van de genitaliën in Bradley (1979) niet erg duidelijk zijn, geven we ze hier nog eens. Daarbij volgen we de beschrijving van Danilevski & Kuznetsov (1968), die erg bruikbaar is gebleken.

Mannelijk genitaal. De belangrijkste kenmerken zitten in de aedeagus en de sacculus. De iets dikkere en korte aedeagus van *Dichrorampha alpinana* (fig. 11) heeft aan de dorsale zijde bij de punt een tand, die meestal duidelijk distaal uitsteekt. *D. flavidorsana* (fig. 9) mist deze tand. Het distale eind is

Fig. 7. *Dichrorampha flavidorsana*.

Fig. 8. *Dichrorampha alpinana*.

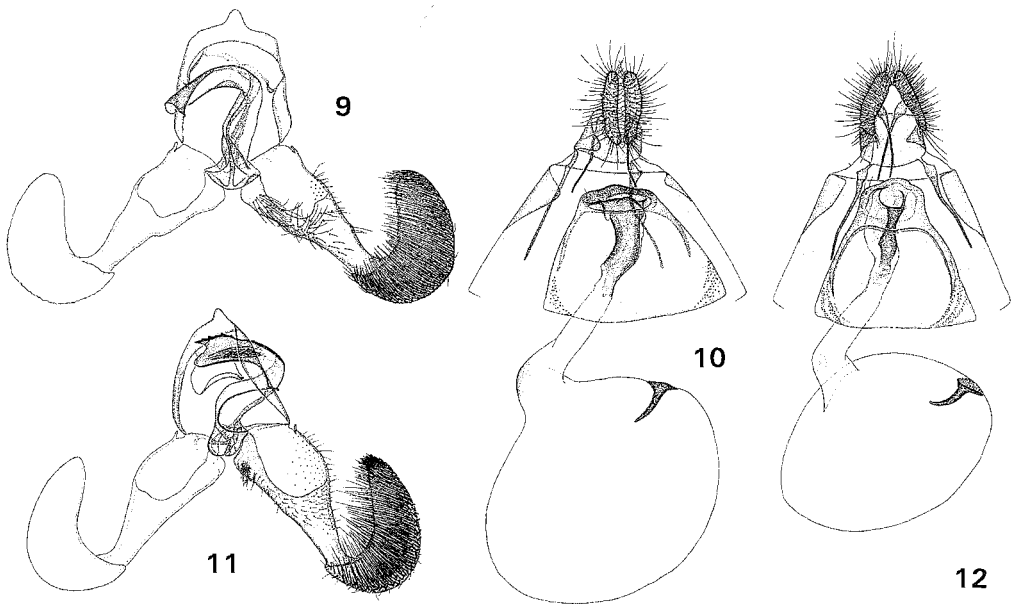

Fig. 9-12. Genitaliën. 9-10, *Dichrorampha flavidorsana* (9, ♂; 10, ♀); 11-12, *Dichrorampha alpinana* (11, ♂; 12, ♀).

stomp afgeknot. De dichte bundel haarachtige cornuti, schuin dwars in de aedeagus, die Bradley afbeeldt, is opvallend, maar komt helaas ook af en toe bij *D. alpinana* voor. De onderrand van de sacculus is bij *D. alpinana* vrijwel recht, de bovenrand loopt halverwege vrij duidelijk naar binnen. Bij *D. flavidorsana* lopen beide randen voorbij het midden meer geleidelijk naar elkaar toe. De cucullus maakt bij *D. alpinana* een slankere indruk dan bij *D. flavidorsana*, maar het verschil is niet zo duidelijk als de tekening van Bradley suggereert.

Vrouwelijk genitaal. Het meest constante verschil vormt de sclerotisering van de ductus bursae, terwijl ook de vorm van ostium en de post-vaginaalplaat verschillen. Bij *Dichrorampha alpinana* (fig. 12) beslaat de sclerotisering van de ductus alleen de linkerhelft (in de projectie bij onze manier van prepareren: rechts) en reikt niet of nauwelijks tot de helft van de antevaginaalplaat. Bij *D. flavidorsana* (fig. 10) is de ductus over de hele voorzijde gesclerotiseerd, tot halverwege of bijna tot driekwart van de lengte van de vaginaalplaat. De postvaginaalplaat is bij *D. alpinana* duidelijk boven het ostium gebogen, min of meer poortvormig, zodat het ostium een "open" in-

druk maakt. Bij *D. flavidorsana* lijkt het ostium platter; mogelijk wordt dit kenmerk beïnvloed door de manier van prepareren.

De rups van *Dichrorampha flavidorsana* leeft in de wortelstok van boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare* L.), een plant die in de omgeving van Schagerbrug echter erg weinig wordt gevonden. De vlinder is daar tot nu toe dan ook niet gevonden. De rups van *D. alpinana* leeft in de wortelstok van gewone margriet (*Leucanthemum vulgare* Lamk.) en andere, gekweekte margrietsoorten. De laatstgenoemden moeten de voedselplant in Schagerbrug zijn geweest, omdat de vlinders daar in de tuin werden gevangen. Het accepteren van gekweekte margrietsoorten is bekend van andere *Dichrorampha*-soorten, bijvoorbeeld van *D. acuminatana* Lienig & Zeller.

Choreutidae

Prochoreutis myllerana (Fabricius)

Eén exemplaar van *Prochoreutis myllerana* werd door B. van Aartsen gevangen op herfstaster (*Aster x versicolor* Willd.) op 18 oktober 1996, hetgeen een ondersteuning is

voor het vermoeden dat de soort als vlinder overwintert.

Epermeniidae

Phaulernis dentella (Zeller)

Te Bussloo (Gelderland) werden op 17 juni en 9 juli 1996 twee exemplaren van *Phaulernis dentella* gevangen op zevenblad (*Aegopodium podagraria* L.) door J. B. Wolschrijn. In de jaarlijst over 1994 (Huisman & Koster, 1997) werden nieuwe vindplaatsen van *Phaulernis dentella* gemeld uit het oostelijk deel van Twente en uit Gelderland. Dit is de derde vondst uit Gelderland (Kuchlein, 1993). De soort is het beste te verzamelen door overdag de bloeiwijze van gewone berenklauw (*Heraacleum sphondylium* L.) of zevenblad af te slepen.

Pterophoridae

Platyptilia capnodactylus (Zeller)

Van deze fraaie chocoladekleurige vedermot werd één exemplaar gevangen te Schinnen door A. Schreurs. Het dier werd waargenomen door 's avonds met een zaklamp de voedselplant groot hoefblad af te zoeken. De vlinder is alleen bekend van Zuid-Limburg, waar in totaal vier exemplaren in 1973 en 1974 door G. R. Langohr te Schinveld, Schinnen en Vijlen werden gevangen (Gielis, 1983). De rups leeft in de onderste delen van de stengel van groot hoefblad en verradt haar aanwezigheid door een opening van waaruit de uitwerpselen in een spinsel worden verwijderd (Gielis, 1996).

Marasmarcha lunaedactyla (Haworth)

Van deze vedermot werd door C. Naves op 10 juli 1995 één exemplaar gevangen in zijn woonplaats Drempt (Gelderland). Zuid-Limburg is het hoofdvlieggebied van deze soort, waarvan de rups op kruipend stalkruid en kattedoorn (*Ononis repens spinosa* Greuter) leeft. Er zijn echter ook twee vindplaatsen

uit Gelderland langs de Rijn bekend, waar de bovenvermelde vondst op aansluit. Mogelijk is er dus ook een klein vlieggebied in Zuid-oost-Gelderland.

Buckleria paludum (Zeller)

Op 11 augustus 1996 werd bij het Jan Thijssenduin op Terschelling één exemplaar gevangen op ronde zonnedaau (*Drosera rotundifolia* L.). Ronde zonnedaau is de waardplant van de soort en komt op de aangegeven vindplaats algemeen voor op een jaren geleden afgeplagd stuk heide. Dit is de eerste vindplaats van deze soort uit het kustgebied en tevens van de Waddeneilanden. De dichtstbijzijnde vindplaats is Fochtelo. Door het afplaggen van heide breidt ronde zonnedaau zich vaak explosief uit en kan *Buckleria paludum* in korte tijd algemeen zijn op dergelijke plaatsen. Nieuw voor Friesland.

Pyralidae

Merulempista wolschrijni Asselbergs

Door J. Asselbergs wordt deze soort uit Nederland beschreven (Asselbergs, 1997) naar aanleiding van de vangst van een mannetje en een vrouwtje te Twello op 14 juli 1986. Tot nu toe zijn dit de enige gevonden exemplaren van deze soort. Van het genus *Merulempista* zijn inmiddels vier soorten bekend uit het westelijk deel van het palaearctisch gebied. Van één soort, *Merulempista cingillella* (Zeller), worden *Tamarix gallica* (L.) en *Myricaria germanica* (L.) als voedselplanten genoemd. Mogelijk leven de rupsen van *M. wolschrijni* eveneens op soorten uit de familie Tamaricaceae, die in Nederland als sierheesters worden aangeplant.

Homoeosoma sinuella (Fabricius)

Waarnemingen. Gld. Vierhouten, 18.vi.1996, verscheidene exemplaren gesleept uit een wegberm aan de rand van de heide, KH. Wezep, 15.vi.1992, op licht, KH.

Homoeosoma sinuella is sinds 1924 uit ons land bekend en wordt bijna uitsluitend langs

de kust gevonden. Daar is de vlinder overigens de laatste tijd ook gewoner. Er waren slechts drie vindplaatsen bekend verder het binnenland in, en wel uit Noord-Holland en Friesland. Nieuw voor Gelderland.

Ephestia parasitella Staudinger

Te Twello werd door J. B. Wolschrijn op 31 mei en 8 juni één exemplaar van deze soort op licht gevangen. Na de vondsten in Oostvoorne (Zuid-Holland), Kortgene (Zeeland) en Venray (Limburg) (Huisman & Koster, 1998) nu een vondst uit Gelderland. Of het hier om een uitbreiding van het areaal van *Ephestia parasitella* gaat, is nog niet met zekerheid te zeggen. Nieuw voor Gelderland.

Eudonia lineola (Curtis)

Op de Kruisberg te Heemskerk werd op 23 augustus 1995 één exemplaar van *Eudonia lineola* door P. Zumkehr in zijn lichtval aangetroffen. De vlinder is hoofdzakelijk bekend uit het zuidelijk kustgebied met als noordelijkste vindplaats Zandvoort (Noord-Holland) (Kuchlein, 1993). Nu dus ook een vangst boven het Noordzeekanaal.

Friedlanderia cicatricella (Hübner)

J. B. Wolschrijn ving op 19, 29, 30 en 31 juni en op 11 augustus in totaal vijf exemplaren van deze soort op licht te Twello. *Friedlanderia cicatricella* is van meer dan twintig vindplaatsen uit ons land bekend, hoofdzakelijk gelegen langs de grote rivieren of in moerasgebieden (Kuchlein, 1993). De soort is zeer lokaal, maar kan plaatselijk soms gewoon zijn. Bij de vrouwtjes zijn de papillae anales vervormd tot een zaagvormig legapparaat, dat duidelijk zichtbaar uit het achterlijf steekt. De rupsen leven van mei tot juli in stengels van mattenbies (*Scirpus lacustris* L.). De rups boort zich een weg diep naar onder in de stengel, waar ook de verpopping plaatsvindt. Voor de verpopping wordt een ovale opening in de stengel gemaakt. De aangetaste stengels hebben een opvallende gele kleur (Hannemann, 1964).

Catoptria verellus (Zincken)

Op 17 juli 1996 werden van deze crambide twee exemplaren gevangen te Delden (Overijssel) door Groenink. De exemplaren bevinden zich in de collectie van W. Oord. De vlinder is ruim 100 jaar uit ons land bekend, maar was altijd al een zeldzaamheid en is de laatste 20 jaar maar tweemaal gezien. Uit Overijssel was slechts één vindplaats bekend (Kuchlein, 1993).

Algedonia terrealis (Treitschke)

F. Groenen ving op 18 september 1992 een vrouwtje van *Algedonia terrealis* in zijn tuin te Luyksgestel (Noord-Brabant). Kuchlein (1993) vermeldt het voorkomen van deze soort van slechts vijf vindplaatsen in ons land, maar schrijft tevens dat hij de vlinder sinds 1980 bijna jaarlijks in zijn woonplaats Wageningen-Hoog (Gelderland) heeft aangetroffen. De rups leeft van augustus tot oktober in een zakachtig spinsel aan de stengel of vrij aan de bladonderzijde van echte guldenroede (*Solidago virgaurea* L.). Ze wordt ook vermeld van aster (*Aster* sp.) (Hannemann, 1964). Nieuw voor Noord-Brabant.

Literatuur

- ASSELBERS, J., 1997. *Merulempista wolschrijni* spec. nov. from The Netherlands and *Merulempista bruceella* (Staudinger) stat. nov. from Turkey (Lepidoptera: Pyralidae, Phycitinae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 57: 8-13.
- BENGTSSON, B. Å., 1990. Description of *Bactra suedana* sp. n. and notes on the nordic species of *Bactra* Stephens (Lepidoptera: Tortricidae). – *Entomologica Scandinavica* 20: 478-488.
- BENGTSSON, B. Å., 1997. Scythrididae. – *Microlepidoptera of Europe* 2: 1-301.
- BRADLEY, J. D., W. G. TREMAWAN & A. SMITH, 1973. *British Tortricoid Moths. Cochylidae and Tortricidae: Tortricinae*: i-viii, 1-251. The Ray Society, London.
- BRADLEY, J. D., W. G. TREMAWAN & A. SMITH, 1979. *British Tortricoid Moths. Tortricidae: Olethreutinae*: i-viii, 1-336. The Ray Society, London.
- BRANDTS, A., 1913. [Zonder titel]. – *Tijdschrift voor Entomologie* 56: 70-72.
- DANILEVSKI, A. S. & V. I. KUZNETSOV, 1968. Schubvleugelige Insecten [in het Russisch]. – *Fauna SSSR* 5 (1): 4-635.

- DIKONOFF, A., 1939. Notes on Microlepidoptera II. Remarks on some species of the genus *Blastodacna* Wocke (Cosmopterogidae). – *Tijdschrift voor Entomologie* 82: 67-71.
- EMMET, A. M. (ED.), 1979. *A field guide to the smaller British Lepidoptera*: 1-271. The British Entomological and Natural History Society, London.
- EMMET, A. M., I. A. WATKINSON & M. R. WILSON, 1985. Gracillariidae. In: *The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland* (J. Heath & A. M. Emmet, ed.) 2: 244-363. Harley Books, Colchester.
- EMMET, A. M., J. R. LANGMAID, K. P. BLAND, M. F. V. CORLEY & J. RAZOWSKI, 1996. Coleophoridae. In: *The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland* (A. M. Emmet, ed.) 3: 126-338. Harley Books, Colchester.
- GIELIS, C., 1983. Drie Vedermotten nieuw voor de Nederlandse fauna en twee die vervallen van de lijst (Lepidoptera: Pterophoridae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 43: 1-4.
- GIELIS, C., 1996. Pterophoridae. – *Microlepidoptera of Europe* 1: 1-222.
- GIELIS, C., K. J. HUISMAN, J. H. KUCHLEIN, E. J. VAN NIEUKERKEN, H. W. VAN DER WOLF & J. B. WOLSCHEIJN, 1985. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland, voornamelijk in 1982 en 1983 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 45: 89-104.
- HANNEMANN, H. J., 1964. Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera II. Die Wickler (s.l.) (Cochyliidae and Carposinidae). Die Zünslerartigen (Pyraloidea). – *Tierwelt Deutschlands* 50: 1-401.
- HECKFORD, R. J., 1997. Notes and observations. – *Entomologist's Gazette* 48: 193-194.
- HUISMAN, K. J., 1974. Interessante vangsten van Lepidoptera. – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 34: 153-154.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1995. Interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1992 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 55: 53-67.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1996. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1993 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 56: 37-55.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1997. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1994 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 57: 45-65.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1998. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1995 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 58: 53-69.
- HUISMAN, K. J., J. H. KUCHLEIN, E. J. VAN NIEUKERKEN, H. W. VAN DER WOLF, J. B. WOLSCHEIJN & C. GIELIS, 1986. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland, voornamelijk in 1984 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 46: 137-156.
- JOHANSSON, R., E. S. NIELSEN, E. J. VAN NIEUKERKEN & B. GUSTAFSSON, 1990. The Nepticulidae and Opotegeidae (Lepidoptera) of North West Europe. – *Fauna Entomologica Scandinavica* 23: 1-739.
- KARSHOLT, O. & J. RAZOWSKI, 1996. *The Lepidoptera of Europe. A Distributional Checklist*: 1-380. Apollo Books, Stenstrup.
- KUCHLEIN, J. H., 1993. *De kleine vlinders: Handboek voor de Faunistiek van de Nederlandse Microlepidoptera*: 1-715. Pudoc, Wageningen.
- KUCHLEIN, J. H. & A. J. MUNSTERS, 1988. Faunistische bewerking van de Microlepidoptera te Stein (prov. Limburg). – *Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg* 37: 1-48.
- KUCHLEIN, J. H., C. GIELIS, K. J. HUISMAN, E. J. VAN NIEUKERKEN, H. W. VAN DER WOLF & J. B. WOLSCHEIJN, 1988. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland, voornamelijk in 1985 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 48: 69-81.
- LANGOHR, G. R., 1982. Nieuwe en minder gewone Lepidoptera voor de Nederlandse fauna. – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 42: 163-167.
- LETTOW, C. VAN, 1996. *Aphelia ochreana*, nieuw voor de Nederlandse fauna (Lepidoptera: Tortricidae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 56: 170-171.
- MALICKY, H. & R. SOBHIAN, 1971. Untersuchungen über Bionomie, Präimaginalstadien und Verbreitung der europäischen Sorhagenia-Arten. – *Beiträge zur Entomologie* 21: 179-190.
- NEL, J., 1993. Note sur la biologie de *Coleophora lassella* Staudinger, 1859. Neuvième contribution à la connaissance des Coléophores du sud de la France (Lepidoptera: Coleophoridae). – *Linnaea Belgica* 14: 15-19.
- NIEUKERKEN, E. J. VAN, C. GIELIS, K. J. HUISMAN, J. C. KOSTER, J. H. KUCHLEIN, H. W. VAN DER WOLF & J. B. WOLSCHEIJN, 1993. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland (Lepidoptera). – *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 5: 47-62.
- PELHAM-CLINTON, E. C., 1985. Tineidae. In: *The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland* (J. Heath & A. M. Emmet eds) 2: 152-207. Harley Books, Colchester.
- PITKIN, L., 1984. Gelechiid moths of the genus *Mirificarma*. – *Bulletin of the British Museum (Natural History)* 48 (1): 1-70.
- SWATSCHEK, B., 1958. Die Larvalsystematik der Wickler (Tortricidae und Carposinidae). – *Abhandlungen zur Larvalsystematik der Insekten* 3: 1-269.
- TRAUGOTT-OLSEN, E. & E. SCHMIDT NIELSEN, 1977. The Elachistidae of Fennoscandia and Denmark. – *Fauna Entomologica Scandinavica* 6: 1-299.
- VOS, R. DE, 1991. *Cydia amplana* nieuw voor Nederland en een recente waarneming van *Selagia spadicella* (Lepidoptera: Tortricidae; Pyralidae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 51: 82-84.
- ZUMKEHR, P., 1997. *Aanvullingen op "De Lepidoptera van het Noordhollands Duinreservaat"*: 1-42. Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland, Castricum.